

- цих корів краще, ніж ембріони високої якості, при традиційному способі їх трансплантації.

Висновки. Використовуючи спосіб підсадки по два ембріони та по одному — коровам, яких щойно осіменяли в період охоти, можна прискорити збільшення поголів'я тварин як за рахунок одержання двосень, так і кращої приживлюваності ембріонів. Причому одне з телят буде одержано з ембріона видатних предків і нестиме їх генетичний потенціал продуктивності. Це дасть змогу створювати паралельно нові селекційні стада на основі будь-якої племінної чи товарної ферми без зменшення чисельності її власного поголів'я.

Інститут розведення і генетики тварин УААН

УДК 636.32 38.082.4

В.М. ДАВИДЕНКО, А.О. БОНДАР

БАГАТОПЛІДДЯ ОВЕЦЬ

Встановлено, щоб багатопліддя овець залежить від віку, умов утримання, рівня годівлі, особливостей плідників та інших факторів.

Багатопліддя сільськогосподарських тварин визначається кількістю нащадків, одержаних від самки за певний проміжок часу. Часто багатопліддя розрізняють: потенційне — біологічна здатність організму дати певну кількість нащадків; фактичне — це всі нащадки, що народились у процесі акту родів; діловий приплід — життєздатні нащадки, що збереглися протягом місяця після народження. Якраз останній показник найчастіше і враховують у зоотехнічній практиці.

За кількістю приплоду під час родів розрізняють тварин мало- і багатоплідних. Такі сільськогосподарські тварини, як свині, вівці, кози, кролі, відносяться до багатоплідних. Якщо від 100 корів протягом року можна одержати максимально 105–108 телят, то від 100 вівцематок — до 130–150 ягнят, від 100 свиноматок — аж до 2000–2500 поросят.

Багатопліддя у овець ми вивчали на тваринах кавказької та асканійської тонкорунної порід.

© В.М. Давиденко, А.О. Бондар, 1999

Розведення і генетика тварин. 1999. Вип.30

Матеріал та методика досліджень. Матеріалом досліджень були 647 маток кавказької породи, що належать вівцезаводу «Темноліський» Ставропольського краю, та понад 6 тис. маток асканійської тонкорунної породи племзаводу ім. Шмідта Миколаївської області. Дослідження проведені методом груп. Показники багатопліддя маток вивчалися в окремих вікових групах у розрізі років (1986–1995), отар, порядкових окотів, декад їх осіменіння та індивідуальних особливостей баранів.

Результати досліджень. Із 647 маток кавказької породи трійнями окотилось чотири матки (0,6%), двійнями — 95 маток (14,7%) і 548 маток (84,7%) окотилось одинцями. У середньому багатопліддя овець кавказької породи становило 116%. Серед ягнят, які народились, було 379 ярочок (50,6%), 371 баранчиків (49,4%).

По три ягняти народили матки 04661–04791 віком 10 років, тривалість їх кітності становила 145 діб; у п'ятирічної матки 45104–04565 тривалість кітності сягала 155 діб; у матки 863–07458 віком двох років тривалість кітності — 147 діб. Усі ягнята були добре розвинені (жива маса при народженні — 2,7–3 кг). Матки мали добру молочність і непогано виражені материнські властивості. За умов селекційної роботи, спрямованої на підвищення багатопліддя овець, такі матки і їх приплід є особливо цінним матеріалом. Саме використовуючи метод відбору й добору в Новому та Південному Уельсі (Австралія), виведено популяцію плодючих мериносових овець. Кожна матка нової породи котиться двома-трьома життєздатними ягнятами.

У результаті досліджень багатопліддя овець асканійської тонкорунної породи виявлено, що найнижчий показник багатопліддя мають тварини при першому окоті, яких осіменяли у віці ярок. Серед цих тварин було лише 4,1% маток, які мали двійнят при ягнінні. У тварин, яких вперше осіменяли у віці переярок, кількість маток, що при окотах дали двійнят, зросла до 8,6%. Ще більшою мірою зросла кількість багатоплідних маток після другого, третього, четвертого та п'ятого окотів, що становило відповідно 14,2; 11,9; 16,8; 31,8% (табл. 1). А після шостого окоту число маток, які окотились двійнями, різко знизилось — до 6,1%. Результати досліджень, подані в табл. 1, свідчать, що багатопліддя вівцематок залежить від віку. У молодих і старих овець цей показник досить низький, а у дорослих — коливається від 119 до 132%.

За період з 1986 по 1995 р. найменша кількість багатоплідних маток була в 1986 та 1992 р. — лише по 5,4% тварин, а найбільша кількість багатоплідних маток (17,4%) — у 1988 р. За показником

1. Багатопліддя овець залежно від віку за окотами

Вік овець за окотами	Кількість маток	З них мали багатоплідні окоти	
		кількість маток	відсоток
Запліднені у віці ярок	894	37	4,1
Запліднені у віці переярок	560	48	8,6
Другий окіт	1264	180	14,2
Третій окіт	1521	181	11,9
Четвертий окіт	1085	182	16,8
П'ятий окіт	333	106	31,8
Шостий окіт	394	24	6,1

багатопліддя не спостерігається і почерговості в роках. Так, у 1992 р. багатоплідних маток було 5,4% і в наступному 1993 р. — лише 5,6%, а в період з 1988 по 1991 р. показник багатопліддя тримався на досить високому рівні і сягав відповідно 17,4; 12,4; 16,4; 14,9%. Отже, багатопліддя маток залежить від кормових та кліматичних умов, оскільки роки з низьким багатопліддям маток характеризувались низьким рівнем кормозабезпечення, а осінь була несприятливою для нагулу маток.

Коливання багатопліддя маток різних отар виявилось досить значним (табл. 2). Так, в отарі № 5 маток з багатоплідними окотами було 14,2%, тоді як в отарі № 2 — лише 4,3%. Отже, можна зробити висновок, що багатопліддя маток залежить від господарських умов і, зокрема, має прямий зв'язок з рівнем їх догляду.

Матки, які окотились трійнями: матки № 61627, 1986 р. народження, класу еліта з вовною продуктивністю 5,5 кг, на четвертому році життя народилося троє ягнят. Матка мала хорошу молочність, а ягнята були добре розвинені. Друга матка № 0530, 1990 р. народження, 1-го класу, також на четвертому році життя народила троє добре розвинених ягнят.

В умовах племінного заводу ім. Шмідта з шести проаналізованих окотів виявили тільки одну матку, яка протягом п'яти років котилась двійнями; дві матки мали таких окотів чотири, у 25

2. Багатопліддя овець у розрізі отар

Умовний номер отари	Всього овець	З них мали багатоплідні окоти		За період тривалістю, років
		тварин	відсоток	
№ 1	631	88	13,9	5
№ 2	970	42	4,3	3
№ 3	916	82	8,9	5
№ 4	1522	212	13,9	4
№ 5	2364	335	14,2	6

маток таких окотів було три, у 79 маток — по два окоти. Оскільки багатопліддя маток залежить від спадковості, то саме багатоплідні матки і їх приплід є особливо цінним селекційним матеріалом.

Встановлено, що заплідненість овець, яких осіменяли розбавленою транспортованою спермою різних баранів, коливалась у значних межах — від 31,3 до 61%. Хоча навіть максимальний показник запліднення маток (61%) при використанні розрідженої сперми, що зберігалась тривалістю до двох годин, у умовах племінного заводу не можна вважати високим. І такий показник запліднення мала сперма лише одного барана, у шести баранів запліднюваність коливалась від 51,1 до 59,1%, у трьох баранів цей показник був нижчий 40%. Усе це свідчить про необхідність посилення уваги при оцінці плідників до запліднюючої здатності їх сперми.

Слід зауважити, що досить високий показник багатопліддя в усіх баранів. Лиш у трьох баранів з 18 він був нижчий 155%, а у барана № 2112 показник фактичного багатопліддя сягав 200%.

Результати цього дослідю переконують, що в овець асканійської тонкорунної породи не спостерігається прямої залежності між заплідненістю і багатоплідністю. Так, у групі маток, осіменених спермою барана № 1771, заплідненість маток становила 61% (найвищий показник серед усіх 18 піддослідних баранів), а багатоплідність — 161,1, отже, за цим показником він займав лише дев'яте місце. У групі маток, яких осіменяли спермою барана № 2112, запліднення становило 31,3% (це був найнижчий показник серед піддослідних плідників), а багатоплідність — 200%.

Ми вважаємо, що багатопліддя визначається насамперед організмом матері, однак біологічні та якісні властивості сперми, очевидно, теж відіграють при цьому певну роль.

У спеціальному досліді на вівцематках асканійської тонкорунної породи, які належали дослідному господарству інституту «Асканія-Нова», вивчили активність приходу маток при настанні статевої охоти, їх запліднення і багатопліддя після осіменіння розбавленою транспортованою спермою. Дослідом було охоплено 2006 маток зовні фізіологічно нормальних, вище середньої вгодованості, віком від 3 до 6 років. Осіменіння овець проводили один раз (зразу ж після завершення відбору їх у стані статевої охоти) протягом доби.

Результати дослідю свідчать, що багатоплідність овець, яких

осіменяли в перші дні періоду парувальної кампанії, була вищою, ніж багатоплідність маток, яких осіменяли в останні дні. Так, протягом перших десяти днів окоту окотилося 729 маток, від яких одержано 1185 ягнят. Багатоплідність (фактична) при цьому становила 162,5%. В другу декаду окотилася 401 матка, одержано 605 ягнят і багатоплідність сягала 150,9%, а в третю декаду — 71 матка (одержано 104 ягняти), багатоплідність була 146,5%. Вірогідність різниці між багатоплідністю в першу і другу декади окоту становила 6, у першу і третю — 20, а в другу і третю — лише 1,5.

Серед маток, що окотились у першу декаду, народили двійні 416 (57,1%), в другу — 190 (47,7%) і в третю — 27 тварин (38,1%).

Висновки. Багатопліддя овець визначається багатьма факторами (біологічними особливостями та фізіологічним станом організму, віком тварин, умовами годівлі й утримання, кліматичними умовами, властивостями плідників, термінами осіменіння маток протягом парувальної кампанії тощо). Показник багатопліддя коливається не тільки між різними породами тварин, але й у межах породи, господарства. А ще підтверджує, що його можна розглядати як селекційну ознаку.

Миколаївський сільськогосподарський інститут

УДК 619:618.19—002:636.22/28.

В.В. КАСЯНЧУК

КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ МОЛОЧНИХ КОРІВ, СТІЙКИХ ДО МАСТИТУ

Подано матеріали про вплив морфологічних і функціональних особливостей вим'я корів, а також спадковості на виникнення маститу в молочній породі великої рогатої худоби.

Розвиток тваринництва і зростання продуктивності молочних корів значно стримуються внаслідок розвитку різних захворювань, серед яких найрозповсюдженішим є мастит. Це захворювання поширене в стадах різних країн. На молочних фермах України, за даними І. Прокопишина, Н. Оксамитного (1995), кількість хворих корів на мастит коливається в межах від 7 до 45%.

Захворювання корів маститом наносить чималі економічні зби-

© В.В. Касянчук, 1999

Розведення і генетика тварин. 1999. Вип. 30